

Sygn. akt III AUa 1238/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

del. SSO Monika Pawłowska-Radziemska

Protokolant: st. sekr. sąd. Aleksandra Słota

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 lipca 2018 r. w Ł.

sprawy A. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.

o umorzenie należności z tytułu składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 31 maja 2017 r. sygn. akt VIII U 636/16

1. oddala apelację;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na rzecz A. M. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sygn. akt III AUa 1238/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 lipca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił A. M. umorzenia należności z tytułu nieopłaconych składek na:

1. ubezpieczenia społeczne za okres maj - sierpień 1999 r., październik - grudzień 1999 r., wrzesień - grudzień 2000 r., maj - październik 2001 r., marzec - lipiec 2002 r. w łącznej kwocie 22.098, 76 zł w tym z tytułu:

składek - 7.511, 96 zł,

odsetek - 1.4490,00 zł,

kosztów upomnienia - 96,80 zł;

2. na ubezpieczenia zdrowotne za okres sierpień 1999 r., październik - grudzień 1999 r., maj - październik 2001 r., marzec - lipiec 2002 r., w łącznej kwocie 3.671,09 zł w tym z tytułu:

składek - 1.267, 29 zł,

odsetek - 2.307, 00 zł,

kosztów upomnienia - 96,80 zł;

3. na Fundusz Pracy za okres sierpień 1999 r., październik - grudzień 1999 r., maj - październik 2001 r., marzec - lipiec 2002 r., w łącznej kwocie 1.320,11 zł w tym z tytułu:

składek - 418,91 zł,

odsetek 778, 00 zł,

kosztów upomnienia - 123,20 zł.

A. M. w odwołaniu z dnia 14 marca 2016 r. wniósł o przywrócenie terminu do umorzenia należności z tytułu nieopłaconych zobowiązań i o umorzenie przedmiotowych składek. Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 31 maja 2017 r. zmienił decyzję w ten sposób, że umorzył kwoty należności z tytułu składek wymienione w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, że A. M. prowadził działalność gospodarczą od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 1 stycznia 2003 r.

Wnioskiem z dnia 13 lutego 2014 r. na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, A. M. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z prośbą o umorzenie nieopłaconych należności składkowych na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe, na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy za okres od stycznia 1999 r. do 2002 r., do opłacania których zobowiązany był z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, wskazując, że działalność została zlikwidowana z dniem 1 stycznia 2003 r.

Decyzją z dnia 13 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. określił, iż według stanu na dzień złożenia wniosku, tj. na dzień 13 lutego 2014 r., umorzeniu nie podlegają żadne należności A. M. z tytułu składek za okresy I.99r.- IV.99r. i IX.99r. i I.2000r. - VIII.2000r., I-IV 2001r., IX.2001r. 11.2002r., VIII.2002r. - XII.2002r. i z uwagi na fakt ten organ rentowy umorzył postępowanie.

Decyzją z dnia 13 sierpnia 2014 r. ZUS określił, które składki A. M. będą podlegały umorzeniu i tak według stanu na dzień 13 lutego 2014 r. umorzeniu podlegały należności z tytułu składek:

-na ubezpieczenie społeczne za okres maj - sierpień 1999 r., październik - grudzień 1999 r., wrzesień - grudzień 2000 r., maj - październik 2001 r., marzec - lipiec 2002 r. w łącznej kwocie 22.098,96 zł,

-na ubezpieczenie zdrowotne za okres sierpień 1999 r., październik - grudzień 1999 r., maj - październik 2001 r., marzec - lipiec 2002 r. w łącznej kwocie 3.671,09 zł,

-na Fundusz Pracy za okres sierpień 1999 r., październik - grudzień 1999 r., maj -

październik 2001 r., marzec - lipiec 2002 r., w łącznej kwocie 1.320,11 zł. ZUS w decyzji zaznaczył, że warunkiem umorzenia w/w należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Decyzja ta została doręczona wnioskodawcy w dniu 21 sierpnia 2014 r. A. M. został pouczone w decyzji, że w ciągu 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia ma uiścić składki niepodlegające umorzeniu wraz z odsetkami i koszty egzekucyjne co jest warunkiem umorzenia należności określonych w tej decyzji.

W dniu 26 stycznia 2015 r. A. M., w nawiązaniu do otrzymanej decyzji nr (...)IS złożył osobiście w ZUS pismo z prośbą o podanie kwot należności, które nie zostały objęte umorzeniem, gdyż chciałby je uregulować. Pismem z dnia 14

lipca 2015 r. ZUS I Oddział w Ł. poinformował Naczelnika Urzędu Skarbowego Ł., że A. M. zwrócił się wnioskiem o umorzenie nieopłaconych należności z tytułu składek za cały okres zadłużenia objęty ustawą. Poinformował także, że postępowanie egzekucyjne prowadzone z tytułów wykonawczych podlega zawieszeniu.

W dniu 26 sierpnia 2015 r. A. M. otrzymał pismo z ZUS informujące, że w dniu 13 sierpnia 2015 r. Oddział Zakładu wydał decyzję określającą warunki umorzenia na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność. Poinformowano wnioskodawcę, iż decyzja uprawomocniła się w dniu 22 września 2014 r., a informację o kwocie należności niepodlegających umorzeniu otrzyma on w siedzibie I Oddziału ZUS w Ł. od poniedziałku do piątku w godzinach 8:00 - 15:00, zaś osobą odpowiedzialną za udzielenie informacji jest W. S.. Podkreślono, że termin na spełnienie warunku do opłacenia należności niepodlegających umorzeniu upływa z dniem 22 września 2015 r.

Pismem z dnia 18 stycznia 2016 r. Naczelnik Drugiego Urzędu Skarbowego Ł. poinformował, że A. M. posiada nieopłacone koszty egzekucyjne niepodlegające umorzeniu, na których występuje zaległość z tytułu kosztów egzekucyjnych.

Wnioskodawca 26 sierpnia 2015 r. otrzymał informację ustną o kwocie należności niepodlegających umorzeniu. Pisemnie nie otrzymał żadnej informacji o kwotach, które ma uiścić. A. M. telefonował do ZUS i otrzymał informację o kwocie składek niepodlegających umorzeniu w wysokości około 2.000 zł wraz z odsetkami, którą spłacił przed upływem 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji z 13 sierpnia 2014 r., tj. przed 22 września 2015 r.

Wnioskodawca próbował się dowiedzieć o wysokości kosztów egzekucyjnych, tę samą informację próbował uzyskać bezskutecznie komornik. Komornik nie mógł pobrać żadnych pieniędzy od wnioskodawcy co do kosztów egzekucji, gdyż nie miał wiedzy o wysokości kosztów, które winien wyliczyć ZUS. Informacja o wysokości kosztów egzekucyjnych nadeszła do wnioskodawcy dwa miesiące po terminie. Wnioskodawca próbował dowiedzieć się o kosztach egzekucyjnych także u Naczelnika Urzędu Skarbowego dla Ł., który był zdziwiony, że informację o wszczęciu procedury umorzenia postępowania otrzymuje po roku, w tym celu zadzwonił do ZUS, gdzie otrzymał informację zwrotną, „że koleżanka miała dużo pracy”, stąd brak było wcześniejszej informacji. Ubezpieczony udał się do komornika, który poinformował go, że nie może od niego pobrać żadnych pieniędzy z tytułu kosztów egzekucyjnych, ponieważ nie otrzymał żadnego pisma z ZUS-u. Wnioskodawca nie mógł zapłacić kosztów egzekucyjnych, pomimo chęci zapłaty, ponieważ komornik nie otrzymał żadnych dokumentów z ZUS, także pisma informującego organ egzekucyjny o wszczętym postępowaniu egzekucyjnym.

A. M. kontaktował się z ZUS-em informując, że nie może zapłacić kosztów, otrzymał informację, że koszty egzekucyjne jeszcze nie są wyliczone, ale stosowne dokumenty zostaną przesłane do właściwych organów. Wnioskodawca kilka razy był we właściwym Urzędzie Skarbowym Ł. celem pozyskania informacji o wysokości kosztów egzekucyjnych, gdyż został poinformowany przez pracownika ZUS, że dokumenty zostały już przesłane do właściwego Urzędu Skarbowego Ł.. Odwołujący po otrzymaniu pisma z dnia 21 stycznia 2016 r. uregulował należności z tytułu kosztów egzekucyjnych, nadto był u dyrektora wydziału w ZUS informując o tej sytuacji.

Wnioskodawca nie wiedział, że ZUS dokonał zaniedbania nie składając żadnych dokumentów do stosownych organów egzekucyjnych. Prosił o wyliczenie i przedstawienie mu kosztów egzekucyjnych, jakie ma do uiszczenia, gdyż chciał je zapłacić przed 22 września 2015 r. ZUS kierował pisma do niewłaściwego Urzędu Skarbowego wiedząc, który Urząd Skarbowy jest właściwy w przypadku wnioskodawcy. Do dnia 15 lipca 2016 r. nie były wyliczone składki nie podlegające umorzeniu. Pracownica ZUS telefonicznie poinformowała wnioskodawcę, że dokumentacja odnośnie kosztów egzekucyjnych została wysłana do urzędu skarbowego, do komornika. Komornik poinformował go, iż żadnych dokumentów nie otrzymał.

Egzekucją składek od wnioskodawcy zajmował się P. W.. W lipcu 2015 r. wpłynęły do niego tytuły wykonawcze odnośnie składek wnioskodawcy. ZUS powinien poinformować urząd skarbowy lub komornika o tym, że strona złożyła wniosek o abolicję składek, wówczas dokonuje się obliczenia kosztów i informuje zobowiązanego o szczegółach dotyczących wysokości kosztów egzekucyjnych i gdzie należy je wpłacić. Nie otrzymano z ZUS żadnego pisma

dotyczącego toczącego się postępowania w przedmiocie umorzenia składek odnośnie A. M.. Wyliczenie kosztów egzekucji w związku z tym było niemożliwe przed 22 września 2015 r. W listopadzie 2015 r. ZUS skierował pytanie, czy wnioskodawca opłacił koszty egzekucyjne, odpowiedź była negatywna. A. M., gdy tylko uzyskał informację dotyczącą kosztów egzekucyjnych bezzwłocznie uregulował te koszty. Przed listopadem 2015 r. i tak nie byłoby możliwości obliczenia kosztów egzekucyjnych ani ich spłaty, gdyż nie było w tym przedmiocie żadnych informacji. Wnioskodawca udawał się przed upływem terminu do zapłaty wskazanej wyżej należności do urzędów celem uzyskania informacji dotyczących kosztów.

Odwołujący opłacił wszystkie stosowne należności w czasie kiedy tylko mógł to uczynić, tj. po otrzymaniu informacji z Urzędu Skarbowego o wysokości kosztów egzekucyjnych - w dniu 20 stycznia 2016 r.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o całokształt materiału dowodowego zebranego w sprawie, przede wszystkim na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz w załączonych aktach organu rentowego. Przedmiotowe dokumenty, w tym pismo z Urzędu Skarbowego Ł., nie były kwestionowane w toku postępowania przez żadną ze stron. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że w sprawie wystąpiły wyjątkowe okoliczności w postaci zaniedbań ZUS, pomimo chęci wnioskodawcy do spłaty wszelkich należności. Podstawę tych ustaleń stanowiły nie tylko zeznania wnioskodawcy, ale i świadka P. W., urzędnika jednego z urzędów skarbowych, do których udawał się wnioskodawca w związku z koniecznością uzyskania informacji co do wysokości kosztów egzekucyjnych. Świadek P. W. jest osobą obcą dla stron i nie ma interesu w zeznawaniu na korzyść odwołującego. ZUS zaś nie przedstawił zaś w toku procesu żadnego dowodu na okoliczność, iż wnioskodawca miał możliwość wpłacenia kwoty kosztów egzekucyjnych w terminie do dnia 22 września 2015 r. Sąd w pełni dał wiarę zeznaniom zarówno wnioskodawcy jak i świadka. Ich zeznania są zgodne i wzajemnie ze sobą korespondują tworząc spójną całość.

W ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał, że odwołanie zasługuje na uwzględnienie. W dniu 15 stycznia 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność. Ustawa ta, zwana ustawą abolicyjną, w art. 1 ust. 1 przewiduje możliwość umorzenia składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy oraz odsetek za zwłokę i pozostałych powstałych kosztów, w tym kosztów egzekucyjnych, dla wszystkich osób prowadzących pozarolniczą działalność, które w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. podlegały obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności i nie opłaciły należnych z tego tytułu składek.

Zgodnie z treścią art. 1 ust. 1 ustawy abolicyjnej, na wniosek osoby podlegającej w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych:

1) która przed dniem 1 września 2012 r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8;

2) innej niż wymieniona w pkt 1

- umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

W ust. 2 art. 1 ustawy abolicyjnej przewidziano, że w przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność, o których mowa w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy wymienionej w ust. 1, wniosek o umorzenie składa płatnik składek. Natomiast w ustępie 3 art. 1 ustawy abolicyjnej stanowi się, że w przypadku, gdy płatnik, o którym mowa w ust. 2, zakończył prowadzenie pozarolniczej działalności, wniosek o umorzenie składa osoba, o której mowa w ust. 1.

Zgodnie zaś z dyspozycją ust. 6 art. 1 ustawy abolicyjnej, umorzenie należności, o których mowa w ust. 1, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Zgodnie z uregulowaniem art. 1 ust. 8 powołanej ustawy Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych.

Warunkiem umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6, jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego (ust. 10 ustawy abolicyjnej).

Zgodnie zaś z treścią ust. 11 art. 1 przywołanej ustawy należności, które nie podlegają umorzeniu, należy uregulować - opłacić w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję o odmowie umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12 - ust. 13 ustawy abolicyjnej.

A. M. wystąpił z wnioskiem do organu rentowego o umorzenie należności z tytułu nieopłaconych składek w związku z podleganiem ubezpieczeniu, jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie ustawy abolicyjnej. Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozpoznając powyższy wniosek wydał zaś decyzję określającą warunki umorzenia wskazując kwoty należności podlegających umorzeniu i okres, za który nieopłacone składki będą mogły być umorzone. Od decyzji tej wnioskodawca się nie odwołał.

W niniejszej sprawie spór dotyczył ustalenia, czy organ rentowy dochował należytej staranności przy informowaniu wnioskodawcy, a także Urzędu Skarbowego oraz komornika o należnościach, które winien spłacić wnioskodawca z tytułu także kosztów egzekucyjnych, zachowując stosowne terminy.

Sąd stwierdził, że odwołujący dołożył ponad wszelką wątpliwość wszelkiej staranności, aby uregulować należności niepodlegające umorzeniu w wyznaczonym terminie, tj. do dnia 22 września 2015 r., co wykazał wiarygodnie w postępowaniu przed Sądem, podając konkretne fakty, korespondujące z okolicznościami wskazanymi w zeznaniach świadka P. W., będącego pracownikiem urzędu skarbowego. Wnioskodawca dzwonił do ZUS, składał pisma, przychodził do ZUS, udawał się także bezpośrednio do komornika oraz Urzędu Skarbowego, aby tylko móc uregulować należności i ustalić wysokość kosztów egzekucyjnych przed upływem określonego terminu, tj. do 22 września 2015 r. Co istotne w sprawie, ZUS podał nieprawdziwą informację o tym, że wysłał już wszelkie dokumenty do stosownych organów, podczas gdy w rzeczywistości tego nie uczynił. Zatem ZUS nie podał informacji dotyczącej konkretnych kwot, nie przekazał żadnej informacji do stosowanych organów i wnioskodawca, przy całej swojej staranności, nie miał możliwości spłaty niepodlegających umorzeniu należności z tytułu kosztów egzekucyjnych do dnia 22 września 2015 r. Sytuacja, do której doszło nie miała nic wspólnego z niedochowaniem przez wnioskodawcę z jego winy terminu czy też należytej staranności. Sąd uznał ponad wszelką wątpliwość, że doszło do niedopełnienia obowiązków ze strony ZUS i pomimo niezachowania formalnego terminu przez wnioskodawcę, trudno jest doszukać się rzeczywistego niedopełnienia terminu i staranności z jego strony. Odnośnie należności z tytułu kosztów egzekucyjnych, które po wielokrotnych wizytach i telefonach wnioskodawcy w ZUS i urzędzie skarbowym zostały wyliczone w listopadzie 2015, Sąd stwierdził, że gdy tylko wnioskodawca dowiedział się o wysokości kosztów egzekucyjnych, bezzwłocznie je wpłacił.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, iż wpłata należności przez odwołującego po dniu 22 września 2015 r. nie nastąpiła z jego winy, uznając w tej sytuacji odwołanie A. M. za zasadne, gdyż rozstrzygnięcie ZUS zawarte w zaskarżonej decyzji i odmawiające umorzenia składek jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. ZUS w ten sposób bowiem przerzucił odpowiedzialność za uchybienia swoich pracowników oraz ewentualnie pracowników urzędu skarbowego na wnioskodawcę.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. z dnia 23 lutego 2016 r. i orzekł jak w sentencji.

W apelacji skierowanej przeciwko wyrokowi w całości Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. sformułował zarzuty:

- naruszenia art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. przez wydanie wyroku nieodpowiadającego prawu poprzez zmianę zaskarżonej decyzji i określenie kwot, jakie miałyby zostać umorzone i za jakie okresy, wbrew przepisom ustawy.

- naruszenia prawa materialnego, tj.

a/ art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 6, art. 1 ust. 10 oraz art. 1 ust. 11, a także art. 1 ust. 12 oraz art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność poprzez jego zastosowanie i umorzenie zaległości wnioskodawcy pomimo, że nie spełnił warunków określonych w ustawie i w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia, gdyż nie opłacił kosztów egzekucyjnych oraz nie zawarł układu ratalnego co do spłaty należności w postaci kosztów egzekucyjnych od składek niepodlegających umorzeniu z Naczelnikiem II Urzędu Skarbowego Ł..

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania wnioskodawcy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania do pierwszej instancji.

W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów bezwzględnie obowiązujących, a zatem od woli stron nie zależy wystąpienie skutków prawnych w postaci umorzenia należności wskazanych w ustawie abolicyjnej lecz od wystąpienia okoliczności wskazanych w niniejszej ustawie oraz od ich wystąpienia w terminie ustawowym, tj. w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o warunkach umorzenia. Jest to termin materialny, a zatem nieprzekraczalny i nieprzywracany. Jego konsekwencją jest wygaśnięcie możliwości dokonania określonej czynności.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie jest zasadna.

Jak trafnie przywołał Sąd Okręgowy, przepis art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r. poz. 1551) stanowi, że na wniosek osoby podlegającej w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 1 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych: 1/ która przed dniem 1 września 2012 r. zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8, 2/ innej niż wymieniona w pkt 1 - umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Z kolei art. 1 ust. 6 ustawy przewiduje, że umorzenie należności, o których mowa w ust. 1, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za

zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Ustawa abolicyjna, będąca regulacją epizodyczną, skierowana była głównie do osób, które w latach 1999-2009 popadły w spiralę zadłużenia, uniemożliwiającą im spłatę zobowiązań składkowych. Z jednej strony stworzyła ona warunki do wyjścia dłużników z trudnej sytuacji, w jakiej się znaleźli wskutek posiadania zadłużenia, cały czas powiększającego się o zobowiązania akcesoryjne, z drugiej zaś strony, odbyło się to kosztem rezygnacji ze składek należnych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, co ma wpływ na wysokość świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jak również prawo do świadczeń. Skutki tej ustawy przełożyły się na zatem na budżet oraz na przyszłe uprawnienia samych ubezpieczonych. Ustawa wchodząc w życie w dniu 15 stycznia 2013 r. przewidywała 24. miesięczny termin do wniosków o umorzenie należności oraz 12. miesięczny termin do spłacenia należności niepodlegających umorzeniu od uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia.

A. M. złożył w ZUS wniosek o umorzenie należności w dniu 13 lutego 2014 r. Na jej koncie odnotowano zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne z okresu wskazanego w art. 1 ust. 1 ustawy. Płatnik mógł więc ubiegać się o umorzenie zaległości składkowych na podstawie ustawy abolicyjnej. W myśl art. 1 ust. 8 tej ustawy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych, czyli tzw. decyzję warunkową.

Według art. 1 ust. 10 ustawy abolicyjnej, warunkiem umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6, jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Natomiast w ust. 13 art. 1 ustawy uregulowane zostało, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję o: 1/ umorzeniu należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - po spełnieniu warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12, lub 2/ odmowie umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12.

Jak z powyższego wynika, możliwość wypełnienia warunków, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, uwzględniono w trybie postępowania w sprawie umorzenia należności przez ustalenie dwóch następujących po sobie etapów, z których pierwszy wiąże się wydaniem przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji w sprawie określenia warunków umorzenia należności (art. 1 ust. 8 ustawy), a końcowym, w zależności od ich spełnienia, decyzją o umorzeniu lub o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 ustawy).

W przedmiocie treści tzw. decyzji warunkowej ugruntowane w orzecznictwie są zapatrywania, iż prawidłowa decyzja określająca warunki umorzenia musi się składać z dwóch koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 tej ustawy, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu oraz z określenia warunków umorzenia, czyli wskazania kwot należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej bez określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, dotknięta jest brakiem, który czyni ją nieprawidłową (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 października 2017 r., II UZ 63/17, Legalis 1692173, z dnia 11 października 2016 r., I UZ 18/16, Legalis 1564915, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 listopada 2017 r., III AUa 252/17, LEX nr 2404612).

Decyzją warunkową z dnia 13 sierpnia 2014 r. ZUS wymienił należności A. M. podlegające umorzeniu oraz wskazał warunki umorzenia, jednak bez konkretnych kwot wymagających spłacenia w terminie 12 miesięcy. Sąd Apelacyjny w Łodzi konsekwentnie w swym orzecznictwie prezentuje stanowisko, iż decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, która nie określa kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10

tej ustawy, nie spełnia warunków wskazanych w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej. W decyzji wydanej na podstawie tego przepisu Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązany jest podać kwoty podlegających umorzeniu należności i jasno określić wszystkie warunki, jakie musi spełnić ubezpieczony, aby w przyszłości uzyskać decyzję o umorzeniu niezapłaconych należności. Są to obowiązkowe elementy decyzji. Dla spełnienia wymagania określenia warunków umorzenia musi zostać wskazana kwota niepodlegających umorzeniu składek za okres od 1 stycznia 1999 r., do których opłacenia jest obowiązany wnioskodawca, wraz z wszelkimi kosztami dodatkowymi wymienionymi w ustawie, w wyłączeniu kosztów egzekucyjnych. Skoro bowiem jednym z warunków umorzenia zaległości jest zapłata należności niepodlegających umorzeniu, to w decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, kwota ta musi zostać podana. Taki brak nie może być uzupełniony w postępowaniu sądowym, które jest postępowaniem odwoławczo-kontrolnym, a sąd, kontrolując wydaną decyzję, związany jest jej treścią i nie może zastępować organu. To organ rentowy musi najpierw wypowiedzieć się merytorycznie w decyzji co do spornej kwestii w taki sposób, aby umożliwić skontrolowanie wyrażonego stanowiska. Osoba występująca z wnioskiem o umorzenie należności powinna nie tylko wiedzieć, jakie kwoty należności podlegają umorzeniu, ale także jakie przypadają do zapłaty oraz mieć możliwość ich zakwestionowania (zob. wyroki Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 8 października 2015 r., III AUa 147/15, LEX nr 1916656, z dnia 26 lutego 2016 r., III AUa 823/15, LEX nr 2025602).

Decyzja warunkowa z dnia 13 sierpnia 2014 r. nie wymieniała żadnych kwot należności niepodlegających umorzeniu, jednak wnioskodawca jej nie zaskarżył, wskutek czego decyzja uprawomocniła się w dniu 22 września 2014 r. i nie podlega wzruszeniu. Mimo owej wadliwości decyzji ubezpieczony w okresie 12 miesięcy od uprawomocnienia tej decyzji podejmował starania w celu ustalenia wysokości należności niepodlegających umorzeniu. Nigdy nie otrzymał pisemnej informacji o wysokości składek i odsetek, ale powziął informację ustną i należności te spłacił w terminie 12 miesięcy. Sąd Okręgowy poczynił drobiazgowo ustalenia w przedmiocie usilnych starań wnioskodawcy o ustalenie wysokości opłat egzekucyjnych. Ustalenia te Sąd a quo skonkludował wnioskiem o zaniedbaniach ZUS, który kierował pisma do niewłaściwego urzędu skarbowego, toteż ani urząd skarbowy ani komornik nie byli w stanie w terminie obliczyć należnych opłat egzekucyjnych. W przypadku złożenia wniosku o abolicję organ rentowy powinien poinformować urząd skarbowy i komornika o tym, że strona złożyła wniosek o abolicję, wówczas dokonuje się obliczenia kosztów i informuje zainteresowanego o szczegółach dotyczących wysokości kosztów egzekucyjnych oraz gdzie koszty te należy wpłacić. Takiej informacji organ rentowy nie przekazał właściwemu organowi egzekucyjnemu, toteż koszty nie były możliwe do obliczenia przed 22 września 2015 r. Kiedy tylko wnioskodawca otrzymał informację o wysokości opłat egzekucyjnych, należność tę natychmiast wpłacił, tj. w dniu 20 stycznia 2016 r. Koszty z dwóch tytułów wykonawczych wynosiły 4,10 zł oraz 1,40 zł. Gołosłowny jest wywód apelującego, iż wszystkie dokumenty zostały przesłane Naczelnikowi Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. przy piśmie z dnia 23 lipca 2015 r., gdyż przeczy temu pismo Naczelnika z dnia 15 maja 2017 r. (k. 61). Nadto prawidłowe ustalenia faktyczne w tym przedmiocie Sąd Okręgowy poczynił także na podstawie osobowych źródeł dowodowych, w tym zeznań świadka, pracownika urzędu skarbowego.

Zdaniem Sądu odwoławczego, zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Wprawdzie termin z art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej jest terminem zawitym prawa materialnego, ale jest to prekluzja względna, gdyż ustawa przewiduje możliwość przesunięcia tego terminu. W przepisie art. 1 ust. 12 ustawodawca wprowadził bowiem możliwość wydłużenia terminu, a właściwie warunku spłaty, gdy należności niepodlegające umorzeniu zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności. Wówczas warunek z ust. 10 uważa się za spełniony po ich opłaceniu. Słusznie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Białymstoku w motywach wyroku z dnia 18 kwietnia 2018 r., III AUa 100/18, iż z istoty konstrukcji warunku, jako instytucji prawnej, należy wyprowadzić wniosek, że skuteczne obwarowanie czegoś warunkiem wymaga określenia tego warunku na tyle konkretnie, aby jego spełnienie było możliwe. Chodzi tu o takie określenie warunku, aby ubezpieczony wiedział, jakie skonkretyzowane w decyzji lub w okresie późniejszym zachowanie jest od niego oczekiwane. W przypadku warunku, jakim jest spłata należności, koniecznym jest, jeśli w decyzji nie wskazano kwot jakie ma uiścić, przynajmniej jeden raz wskazanie mu kwot tych należności przed upływem 12. miesięcznego terminu od uprawomocnienia się decyzji warunkowej, aby miał on realną możliwość spełnienia takiego warunku. Prawdą jest, iż przepisy prawa ubezpieczeń należy wyklądać w sposób ścisły, ale z faktu tego tym bardziej można wyprowadzić wniosek, iż organ rentowy je stosujący powinien również ściśle określać obowiązki ubezpieczonego, zwłaszcza obwarowane warunkiem (LEX nr 2488753). W szczególnych okolicznościach

przedmiotowej sprawy, z których wynika, że organ rentowy nie określił obowiązków ubezpieczonego w decyzji warunkowej, w terminie 12 miesięcy podał ustnie tylko informację o wysokości składek i odsetek, zaś informacji o wysokości kosztów egzekucyjnych nie mógł w terminie zawitym wskazać ubezpieczonemu ani naczelnik urzędu skarbowego ani komornik - z powodu zaniedbań organu rentowego, istnieją dostateczne podstawy, aby uznać że organ rentowy miał obowiązek potraktować wniosek A. M. z dnia 26 stycznia 2015 r. jako wniosek o odroczenie terminu płatności należności niepodlegających umorzeniu - do czasu, aż właściwy organ wskazany w ustawie będzie w stanie wysokość tę ustalić. Fakt, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych tego formalnie uczynił nie oznacza, że spełnienie warunku z art. 1 ust. 10 niezwłocznie po ustaleniu wysokości kosztów egzekucyjnych nie wydłużyło w rozpatrywanej sprawie terminu płatności opłat egzekucyjnych do czasu ustalenia wysokości tych kosztów i podania tej informacji ubezpieczonemu do wiadomości - wskutek oczywistej konieczności odroczenia terminu płatności. Ustawa abolicyjna nie określa, który podmiot jest uprawniony do odroczenia terminu płatności kosztów egzekucyjnych. W sytuacji niemożności ustalenia wysokości tych kosztów i ich opłacenia w terminie 12 miesięcy z powodu opieszałego wykonania przez ZUS swych obowiązków z art. 1 ust. 14 ustawy, o odroczeniu płatności ubezpieczonemu mógł zdecydować lub wnioskować organ rentowy. To mając na względzie Sąd Apelacyjny uznał, że ubezpieczony nie uchybił terminowi uiszczenia należnych kosztów egzekucyjnych, zaś organ rentowy uchybił obowiązkowi skierowania do A. M. informacji, w odpowiedzi na jego wniosek, iż z powodu niemożności wskazania kwot kosztów egzekucyjnych termin płatności tych należności należy odroczyć do czasu ustalenia ich wysokości przez właściwy organ i przekazania ubezpieczonemu tej wiadomości.

Z powyższych względów apelacyjne zarzuty naruszenia prawa materialnego, a tym bardziej zarzut obrazy prawa procesowego, tj. art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd drugiej instancji uznał za chybione i bezzasadną apelację oddalił z mocy art. 385 k.p.c. O kosztach zastępstwa procesowego za drugą instancję Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c., ustalając wysokość tych kosztów w oparciu o stawki przewidziane w § 2 pkt 5 w związku z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U z 2015 r. poz. 1804 ze zm.), tj. stosownie do wartości przedmiotu zaskarżenia, gdyż sprawa nie dotyczy świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego, a to wyklucza przyjęcie stawki ryczałtowej przewidzianej w § 9 ust. 2 tego rozporządzenia.